

נמוי, "הכשר כלי" הוא, שעשויה לקשט בה את השולחן, ואיך למדים ממנה לגובה הכפורת?!

ומבאר הגמרא: **מסגרתו של השולחן, למטה היתה**, ואינה עשויה על השולחן, אלא נתונה מרגל לרגל, ודף השולחן מונח עליה, ואינה עשויה לקישוט.

מקשה הגמרא: **הניחא למאן דאמר מסגרתו למטה** מדף השולחן היתה, ולפיו אפשר ללמוד כפורת ממסגרת. **אלא, למאן דאמר מסגרתו למעלה היתה**, על גבי השולחן, **מאי איכא למימר?**

הרי לפיו המסגרת אינו עשויה אלא לקישוט, ועד שאתה למד ממסגרת, תלמד מזר?!

ומתרצת הגמרא: **אלא, דנין דבר שנתנה בו תורה מידה**, כפורת, שיש לה מידת אורך ורוחב, **מדבר שנתנה בו התורה מידה**, מסגרת, שמידתה טפח.

ואל יוכיחו ציץ וזר שלא נתנה בהן תורה מידה כלל. שהרי זר שיעורו במשהו, ואף ציץ מדאורייתא אין לו שיעור, ומה שצריך לעשותו רחב ב' אצבעות אין זה אלא מדרבנן.

רב הונא אמר: מחכא ילפינן שהכפורת גובהה טפח, דכתיב [ויקרא טז יד], "על פני

הכפורת קדמה", ואין "פנים" של אדם פחות מטפח.

ומקשה הגמרא: **ואימא כאפי כמו הפנים ה-ב דבר יוכני**, עוף גדול מאוד, שפניו גדולים?! ומתרצת הגמרא: **תפשת מרובה לא תפשת, תפשת מועט תפשת**.

ומקשה הגמרא על רב הונא: **ואימא, כאפי דציפרתא**, כפני ציפור, דזוטר טובא, שהם פנים קטנות מאד, פחות מטפח?!

ומתרצת הגמרא: **אמר רב אחא בר יעקב: רב הונא, גזירה שווה "פני" "פני" גמר**.

כתיב הכא "אל פני הכפורת", וכתיב התם [בראשית כז], **"מאת פני יצחק אביו"**, ופני אדם שיעורם טפח.

ומקשה הגמרא: **ונילף מ"פנים" של מעלה, דכתיב [בראשית לג י], "בראות פני אלוהים, ותריצני"**, וכמו שפנים של מעלה אין להם שיעור, כך גם כפורת אין לה שיעור, ויש לעשותה עד גג המשכן?!

ומתרצת הגמרא כדלעיל: **תפשת מרובה לא תפשת, תפשת מועט תפשת**.

ומקשה הגמרא: **ונילף לגובה הכפורת מכרוב, שפניו פחותים מטפח, (71) דכתיב**

הרמב"ם שלעיתים כתבו כן בדיעבד. ובראשון לציון כתב לפי זה, שתנא קמא ורבי אליעזר ברבי יוסי כלל לא נחלקו, ולכולי עלמא הדין כן.

71. משמע, שפשוט לגמרא שהכרובים פניהם פחותים מטפח. ומבאר הערוך לנר שגבהו של

אליעזר ברבי יוסי, שראה את הציץ ברומא כתוב שורה אחת?! ועיין מה שכתב הרמב"ם [פרק ט מכלי מקדש הלכה א], דאף שלכתחילה צריך לכתוב את הציץ בשתי שיטין, אם כתבו בשיטה אחת כשר. וכתב הכסף משנה, שכתב כן מחמת עדותו של רבי אליעזר ברבי יוסי. וכנראה סבר

"אל פני הכפורת יהיו פני הכרובים"?

ומתרצת הגמרא: **אמר רב אחא בר יעקב: גמירי, אין פני כרובין פחותים מטפה, ורב הונא נמי מהכא גמיר. כלומר, שיעור גובה הכפורת טפח נלמד מהכרובים, ואף הכרובים שיעור פניהן טפח.**

ומבארת הגמרא: **ומאי כרוב?**

אמר רבי אבהו: כרביא, כמו תינוק, שכן בבבל קורין לינוקא "רביא". ופני הכרוב הם כפני תינוק.

ומקשה הגמרא: **אמר ליה אביי: אלא מעתה, אם אכן פני הכרוב כפני אדם, יש להבין, הא דכתיב [יחזקאל י יד], "פני האחד פני הכרוב ופני השני פני אדם", הרי היינו כרוב היינו אדם?! ולדברין, שפני הכרוב כפני תינוק, אם כן, פני הכרוב הם כפני אדם, ולמה חילקם הכתוב?!**

ומתרצת הגמרא: לעולם יש לכרוב פני תינוק, אלא ש"פני אדם" הן **אפי רברבי**, פנים גדולות, ו"פני הכרוב" הם **אפי זוטרא**, פנים קטנות כפני תינוק.

ומסקנת הגמרא עתה היא, שאת גובה הכפורת למדים בגזירה שווה מכרובין, שפניהן טפח, ואת גובה הסוכה למדים מהכפורת.

ומקשה הגמרא: **וממאי דחללה של סוכה הוא עשרה טפחים בר, לבד, מסככה? אימא שיעור זה הוא בהדי סככה, ביחד עם גובה הסכך. אבל גובה חללה הוא פחות מעשרה, וכמו שמצינו בארון וכפורת, שהרי חללו של ארון אינו גבוה עשרה טפחים.⁽⁷²⁾**

ולכן חוזרת בה הגמרא ואומרת, שאכן אי אפשר ללמוד את גובה הסוכה מהארון והכפורת.

אלא, גובהה של סוכה שהוא עשרה טפחים,

אדם י"ח טפחים מכתפו עד לארץ, ומידת פניו טפח. ואם כן, הכרוב, שגבהו י" טפחים, פניו כחצי פניו של אדם. וכתב, ששיעור פני אדם טפח הוא באדם בן י"ג שנה. ובפרט למבואר ביבמות [קכ א] שפני אדם נמדדים עד החוטם. והוסיף, שלפי זה, אפשר שהכרוב, שפניו כפני תינוק, פשיטא ליה שפניו פחותים מטפח.

72. מדברי ההוה אמינא בגמרא ששיעור גובה עשרה טפחים נמדד יחד עם עובי הסכך, משמע לכאורה, שדין גובה עשרה אינו שיעור גובה המחיצות והרשות, שאם כן, ודאי צריך שיהיה חללה לבד עשרה טפחים ולא בצירוף הסכך, אלא כוונת הגמרא היא כמו שכתב הריטב"א במתניתין, "דלא חשיב סכך אם אין תחתיו גובה

עשרה". ודין זה, סברה הגמרא שהוא בהדי סככה, ולא צריך חלל עשרה דוקא. אמנם הרא"ה במתניתין כתב, "ושאינה גבוהה י", דבפחות מכאן לא הוי מחיצה". ומשמע, שהמחיצות שיעורן עשרה טפחים. וזה לכאורה שייך רק אם יהיה חללה עשרה טפחים לבר מסככה. ואפשר, שזה לפי האמת שדין גובה עשרה נאמר בחללה של הסוכה דוקא, שאם לא כן, תהיה רשות היחיד רק על גבה ולא בתוכה, אבל להבנת הגמרא בתחילה אפשר שהפירוש כדברי הריטב"א. וכדברים האלו כתב המהרש"א, דהילפותא בגמרא מזה שלא ירדה שכינה למטה מעשרה נשאר גם למסקנא, ובא ללמדנו שלמעלה מעשרה מפסקא רשותא, אלא שזה מלמדנו רק שהמקום על גבי הסוכה נחשב

מבית עולמים, מבית המקדש, גמר.

דכתיב [מלכים א ו ב], "והבית אשר בנה שלמה לה', ישיש אמה ארכו, ועשרים רחבו, ושלושים רמה קומתו".

וכתיב [מלכים א ו כו], "קומת הכרוב האחד, עשר באמה. וכן הכרוב השני". והיינו, שהיו הכרובים עומדים על הקרקע, וכיון שגובהם היה עשר אמות, נמצאת קומתם כלה בשליש גובה הבית. שהרי גובה הבית שלושים אמה.⁽⁷³⁾

ותניא, מה, כמו שמצינו בבית עולמים שהכרובים בשליש הבית עומדים, כך משכן נמי שעשו ישראל במדבר, כרובים בשליש גובה הבית הן עומדין.

וממילא, משכן כמה הוי גובהו? עשר אמות.

דכתיב [שמות כו טז], "עשר אמות אורך הקרש".

כמה הוי לחו טפחים בעשר אמות? שיתין פושכי, ישיש טפחים.

תילתיה, שלישי מהם כמה הוי? עשרים פושכי — עשרים טפחים.

נמצא, שגובה הכרובים במשכן עשרים

טפחים, שהוא שלישי גובהו של משכן.

דל, הפחת מגובה זה עשרה טפחים המיועדים לגובה דארון וכפורת,

פשו להו, נשאר מתוך עשרים הטפחים עשרה טפחים לגובה הכרובים.

[במשכן היו הכרובים על הארון ולא על הקרקע].

וכתיב [שמות כה יח], "והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה, סוככים בכנפיהם על הכפורת".

אלמא, קרייה רחמנא סככה לכנפי הכרובים שהיו למעלה מעשרה, ותחתיהם היה חלל עשרה עד הכפורת. ומוכת, שכדי שיקרא הגג "סכך", צריך שיהיה החלל תחתיו גובה עשרה טפחים.⁽⁷⁴⁾

אך דוחה הגמרא: ממאי דגרפינהו, כנפיהם, עילוי רישייהו, מעל ראשיהם הוו קיימו, והיה תחתיהם חלל עשרה? דלמא, להדי רישייהו קיימו, במקביל לראשם היו, והיה גובהם עשרה עם עובי הכנפים?!

ומתרת הגמרא: אמר רב אחא בר יעקב: "והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה" כתיב, ומשמע, שהיו סוככים מעל לראשם.

רשות היחיד, שהרי הוא כגובה הכפורת, אבל לענין שיהיה תוכה של הסוכה רשות היחיד דוקא כאשר חללה של הסוכה גבוה עשרה טפחים, דין זה מהכרובים למדנו.

73. כתב הריטב"א: ואף על גב דאמרינן כרובים בשליש הבית היו עומדין, היינו גוף הכרובים, אבל כנפיהם מידלי טובא.

74. הקשה הפני יהושע: כיצד מוכיחה הגמרא שסכך פחות מעשרה אינו קרוי סכך, הרי לא מצינו אלא שאם הסכך גבוה עשרה הוא נחשב סכך, אבל מנלן שכשאינן תחתיהן עשרה לא מיקרי סככה, הרי זה לא מצינו בשום מקום?!

ומתוך הפני יהושע, שראית הגמרא היא מזה שלא נתנה תורה שיעור בכרובים, והטעם,

ומקשה הגמרא: ואימא דמידלי טובא? מנין שלא היו הכנפים גבוהות הרבה מראשם!?

ומתרצת הגמרא: מי כתיב "למעלה למעלה", שאז היה משמע שהיו גבוהות הרבה, הרי רק פעם אחת כתיב! ומשמע שהיו כנפיהם מעט מעל לראשם, בסמוך לו.

ומקשה הגמרא: הניחא לרבי מאיר, דאמר כל ה"אמות" שבמשכן, דהיינו, כלי המדידה, היו לפי מידת אמות בינוניות, שהיא בת שישה טפחים. והיא קרויה מידה בינונית, לפי שיש קטנה ממנה, שהיא אמה בת חמישה טפחים בלבד, ויש גם מידה הגדולה ממנה באורך חצי אצבע, שפיר אפשר ללמוד מארון, כפורת וקרובים, ששיעור סוכה י' טפחים. לפי שגובה הארון היה תשעה טפחים, שהן אמה וחצי, והכפורת היתה טפח.

אלא לרבי יהודה, דאמר אמה של מדידת בנין בת שישה טפחים היתה, ושל מדידת כלים בת חמישה טפחים היתה, מאי איכא למימר?!

הרי לדבריו, ארון וכפורת כמה הוי לחו גובהם? רק תמניא ופלגא, שמונה וחצי טפחים. שהרי הארון גובהו אמה וחצי, ולפי מדידת אמה של חמישה טפחים הן שבעה וחצי טפחים, והכפורת גובהה טפח. נמצא שעד גובה עשרים טפחים, [שהן שליש גובה המשכן הנמדד באמה בת שישה טפחים כדין בנין], פשו לחו — נותרו חד סרי ופלגא, — אחד עשר וחצי טפחים, וזהו גובה הכרובים.

אם כן, אימא סוכה לא תהא כשרה עד דהויא גובהה חד סרי ופלגא טפחים?!

ומתרצת הגמרא: אכן לדעת רבי יהודה לא למדים את שיעור גובה הסוכה מכרובים.

אלא, לרבי יהודה — הלכתא גמירי לה. הלכה למשה מסיני היא.

וכמו דאמר רבי חייא בר אשי אמר רב, שיעורין של איסורין, כגון, אכילת איסור בכזית, ואכילת יום הכיפורים, ששיעורה בככותבת.

וכן חציצין — שהחציצה פוסלת את הטבילה.

ומחיצין — הלכות מחיצות שבת וסוכה,

כולן — הלכה למשה מסיני הן.

והיינו, קבלה היא בידינו, שמחיצה הפחותה מעשרה טפחים אינה מחיצה. ולכן סוכה שאין לה מחיצות שגובהן עשרה טפחים, פסולה.

ומקשה הגמרא: וכי שיעורין אלו הלכה למשה מסיני הן? הרי דאורייתא נינהו! דכתיב [דברים ח], "אריץ חטה ושיעורה, וגפן ותאנה ורמון, אריץ זית שמן ודבש".

ואמר רב חנין: כל הפסוק הזה ללמד שיעורין נאמר. (75) והיינו, שהפסוק הזה,

דמילא ידעינן שאם סוככים בכנפיהם ודאי כנפיהם בגובה עשרה.

75. הפסוק מדבר בשבחה של ארץ ישראל, שאפילו בדברי תורה צריכין לשער בפרותיה

המדבר בשבחה של ארץ ישראל, בא ללמד שאפילו את האיסורים שבתורה צריך לשער בפירוטה של ארץ ישראל, כמבואר להלן:

”חטה” — מלמדת לבית המנוגע.

”בית המנוגע” הוא בית אשר נראה בו נגע, כעין שקערורות ירקקות או אדמדמות, שבכך נטמא הבית בטומאת נגעים.

אדם הנכנס לבית המנוגע, כשהוא לבוש בגדים, ושוהה בבית במשך זמן כשיעור ”אכילת פרס”, נטמאים הבגדים. ומשערים את זמן האכילה לפי הזמן הראוי לאכילת פרס [חצי ככר] לפי הזמן הדרוש לאכילת חיטה.

דכתיב [ויקרא יד מו], ”והבא אל הבית, כל ימי הסגיר אותו, יטמא עד הערב. והשוכב בבית, יכבס בגדיו. והאוכל בבית יכבס בגדיו”. ואמרו חכמים: מפסוק זה לא למדנו, אלא שהנכנס לבית מנוגע ואכל ושכב בתוכו, טעון כיבוס בגדים. מנין שגם אם שכב בתוכו ולא אכל, או אכל ולא שכב, הרי הוא טמא הטעון כיבוס בגדים? תלמוד לומר, ”יכבס בגדיו”, מכל מקום.

ומוסיפים חכמים ואומרים: אם כן, מה תלמוד לומר ”והאוכל”? ללמדך, שאין טעון

כיבוס בגדים עד שישהה בתוכו שיעור זמן כדי אכילה. אבל, אם לא שהה בבית המנוגע כדי שיעור אכילה, אינו טעון כיבוס בגדים. ומכל מקום, גופו טמא מיד. (76)

והלכה זו נתפרשה במשנה במסכת נגעים יג ט] ובהרחבה בחברותא למסכת נגעים:

דתנן: הנכנס לבית המנוגע, וכליו — בגדיו על כתפיו, ואינו לבוש בהם, וכמו כן פנדליו וטבעותיו אחוזים בידו, ואינם מונחים על גופו, הרי הוא והן טמאין מיד, בלא שהייה. שנאמר, ”והבא אל הבית יטמא”. ואף בגדיו הנמצאים על כתפו, בכלל ”כל הבא אל הבית” הם.

ומה שנתבאר לעיל שאין כליו טמאים עד שישהה בבית כדי זמן אכילה, זה דוקא אם היה לבוש בהם, שאז הם טפלים לגופו, ואינם חשובים בפני עצמם, וכזה חידשה התורה שאינם טמאים מיד.

אבל, אם היה לבוש כליו, בגדיו, ופנדליו ^{א-1} ברגליו, וטבעותיו באצבעותיו — הוא טמא מיד, כדכתיב ”והבא אל הבית יטמא”. והן, כליו סנדליו וטבעותיו, **טהורים, עד שישהה** בבית זמן **כדי אכילת פרס** חצי כיכר פת.

אמנם בספר שיעורין של תורה [סימן י אות ה] כתב, שאין כוונת רש”י לפירות של ארץ ישראל דוקא, אלא שמשערין באותם מינין הגדלים בארץ ישראל, והביא שכך משמע ברש”י בברכות דף מא.

76. הבית הלוי נשאל, כאשר שנים רוצים להכנס לבית, האחד עטור בטלית ותפילין, והשני

איסורין שבתורה, רש”י. והטעם, משום שחיטים של ארץ ישראל טעימים יותר מחיטים של שאר העולם, ונאכלין יותר בתיאבון, וממילא זמן אכילתן קצר יותר, וכן יין של ארץ ישראל עב יותר משל שאר ארצות, ואינו ממהר לצאת מן הכלי, לכן משערין בשל ארץ ישראל דוקא, ששיעורו מועט יותר, ערוך לנר ושפת אמת.